

Utbildningsutskottets betänkande

1977/78: 7

med anledning av motion om konsumtionsutbildning vid landstingskommunal gymnasieskola m. m.

Motionen

1976/77: 1164 av Ingegärd Oskarsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna

1. vad som i motionen anförts om en allsidig information till främst grundskolans elever beträffande särskilda förkunskapskrav för tillträde till vissa specialkurser i gymnasieskolan och vissa utbildningslinjer inom högskolan m. m.,

2. att skolöverstyrelsen bör överväga hur kortare konsumtionsutbildning i gymnasieskolan skall kunna kompletteras för att de studerande skall få allmän behörighet till högskolestudier och att resultaten av dessa överväganden delges berörda elever.

Utskottet

I den primärkommunala gymnasieskolan finns tvåårig konsumtionslinje och linjeanknutna specialkurser. Enligt riksdagens beslut år 1971 får konsumtionsutbildning på gymnasial nivå anordnas även av landstingskommun eller enskild huvudman (mot. 1971: 850, UbU 1971: 27, rskr 1971: 275). Lanthushållsskola, som vid utgången av budgetåret 1970/71 stod under landstingskommunalt huvudmannaskap, ingår sedan den 1 juli 1971 med oförändrat huvudmannaskap i gymnasieskolorganisationen och benämns gymnasieskola, medan lanthushållsskola som då stod och alltjämt står under enskild huvudman har kvar sin ursprungliga benämning.

I motionen 1976/77: 1164 behandlas ett antal frågor som gäller konsumtionsutbildningen vid landstingskommunal gymnasieskola och vid lanthushållsskola. Motionärerna önskar att myndigheterna bättre än för närvarande klarlägger för bl. a. grundskolans elever dels i vilken utsträckning denna utbildning ger behörighet till vidare utbildning på gymnasie- och högskolenivå, dels dess värde vid ansökan till annan utbildning.

I universitets- och högskoleämbetets författningssamling 1977: 42 (Föreskrifter för tillämpningen av förordningen med provisoriska föreskrifter om tillträde till grundläggande högskoleutbildning) har redovisats ett antal specialkurser som — i kombination med varandra — ger allmän behörighet till högskolestudier efter komplettering i svenska och engelska. Enligt vad utskottet inhämtat är avsikten att utöver redovisade kurser även t. ex. ettårig specialkurs inom konsumtionsområdet kombinerad med annan ettårig specialkurs skall kunna ge allmän behörighet till högskolestudier förutsatt att erforderlig komplettering sker i svenska och engelska. Motsvarande gäller specialkurs om en termin inom t. ex.

konsumtionsområdet om den kombineras med annan utbildning om tre terminer. Behörighetsfrågan kommer att prövas från fall till fall.

Konsumtionsutbildning om minst en termin vid landstingskommunal gymnasieskola eller lanthushållsskola ger, liksom hemteknisk specialkurs om minst en termin anordnad av primärkommun, de särskilda förkunskaper som i förutbildningshänseende krävs för tillträde till — inom högskolan — ekonomiföreståndarlinje, hushållslärlarlinje och internatföreståndarlinje samt — inom gymnasieskolan — utbildning till hemvårdare, hushållstekniker samt kock m. fl. inom storhushållsområdet. Det särskilda förkunskapskravet anges av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) mestadels på följande sätt: "hemteknisk specialkurs eller motsvarande (t. ex. lanthushållsskola)". I skolöverstyrelsens (SÖ) informationsmaterial upptas däremot som regel inte exemplifieringen med lanthushållsskola.

Det är, som utskottet ser det, angeläget att berörda gymnasieskol elever får *information* om att kortare specialkurser om sammanlagt fyra terminer kan återopas för erhållande av allmän behörighet till högskolestudier. Det är vidare angeläget att UHÄ:s och SÖ:s information beträffande särskilda förkunskapskrav inom konsumtionsområdet samordnas så att tvekan inte behöver uppstå om den landstingskommunala konsumtionsutbildningens och lanthushållsutbildningens ställning i utbildningssystemet.

Vad gäller *värdet* av hemteknisk kurs eller annan specialkurs inom konsumtionsområdet vid ansökan till barnskötarutbildning har utskottet inhämtat följande.

Genom regeringsbeslut den 4 december 1975 infördes från och med läsåret 1976/77 nya kurser för utbildning till barnskötare och dagbarnvårdare inom förskoleverksamhet (1 termin) och för utbildning till barnskötare inom förskole- och fritidsverksamhet (2 terminer). SÖ hade föreslagit att för behörighet till utbildningarna skulle krävas lägst 18 års ålder det kalenderår då utbildningen börjar samt sex månaders arbetslivserfarenhet. Genom nämnda regeringsbeslut höjdes ålderskravet till 20 år samtidigt som kravet på viss tids arbetslivserfarenhet utgick. Övergångsvis, till och med hösten 1977, har dock även den varit behörig som uppnått en ålder av lägst 18 år det kalenderår då utbildningen börjar och som slutfört hemteknisk kurs eller annan motsvarande specialkurs. Hemteknisk kurs eller annan motsvarande specialkurs samt 3 månaders praktik var de krav som gällde för tillträde till barnskötarutbildning före läsåret 1976/77.

Hemteknisk kurs eller annan specialkurs inom konsumtionsområdet är alltså inte längre formellt förkunskapskrav för tillträde till barnskötarutbildning.

Vid urval till studievägar som bygger på grundskola får sökande med slutbetyg från grundskolans årskurs 9 tillgodoräkna praktik (arbetslivserfarenhet) när denna uppgår till minst sex månader. Praktiken skall ha

fullgjorts i perioder om minst två månader. Yrkesutbildning räknas som praktik när det gäller dessa sökande. Det har framhållits från bl. a. de sökandes sida att genomgång av t. ex. hemteknisk utbildning om en termin ofta inte blir möjlig att tillgodoräkna vid ansökan till barnskötarutbildning eftersom ingen terminskurs omfattar de sex månader som krävs för rätt till praktikpoäng (hösttermin beräknas motsvara fyra månaders och vårtermin fem månaders praktik).

Sökande med slutbetyg från grundskolans årskurs 9 har möjlighet att komplettera en terminskurs med en kortare praktik, så att en tillgodoräkningsbar praktiktid om sammanlagt sex månader erhålls. I vad gäller urval till barnskötarutbildning har den fria kvoten enligt särskilt beslut fastställts till lägst 75 procent av elevplatserna. Grundprincipen för den fria kvoten är att den skall användas för intagning av sådana sökande som missgynnas av gällande intagningsbestämmelser. Enligt SÖ:s allmänna anvisningar till intagningsnämnderna bör nämnderna ta till vara de möjligheter och den frihet som den fria kvoten innebär och låta intagningen av en del sökande präglas av en individuell helhetsbedömning med de speciella hänsynstaganden som är motiverade. Som framgått av det föregående har hemteknisk specialkurs eller annan specialkurs inom konsumtionsområdet sedan länge och till och med intagningen inför höstterminen 1977 varit ett särskilt förkunskapskrav för tillträde till barnskötarutbildning. Med hänsyn till det värde som ligger i att bli-vande barnskötare har förutbildning i ämnet kostkunskap — utbildning i ämnet ingår inte i den nya barnskötarutbildningen — finns det enligt utskottets mening skäl att tillmäta genomgång av specialkurs inom konsumtionsområdet ett värde vid urval till barnskötarutbildning. Så sker också vid vissa intagningsnämnder.

De nya intagningsbestämmelserna för barnskötarutbildning i gymnasieskolan med krav om 20 års ålder har i höst tillämpats för första gången vid intagningen för vårterminen 1978. I AB-län (Storstockholm) fanns enligt intagningsnämnden efter ansökningstidens utgång 332 sökande till 540 platser. Barnskötarutbildning anordnas även inom kommunal vuxenutbildning, där ålderskravet för tillträde till utbildningen är lägst 18 år. Utskottet utgår från att regeringen ser över gällande bestämmelser om åldersgränser vid intagning till barnskötarutbildning.

Utskottet vill avslutningsvis behandla frågan om *utbildningsverksamheten* vid ifrågavarande landstingskommunala skolor samt vid lanthushållsskolorna.

Genom ändring den 17 december 1971 av 7 kap. 9 § första stycket skolstadgan meddelades beslut om att landstingskommuns gymnasieskola får omfatta specialkurs som avser utbildning för husligt arbete enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar. Den 30 december 1971 meddelades följande bestämmelser: "Kungl. Maj:t medger att gymnasieskola, för vilken landstingskommun är huvudman, med stöd av 7 kap. 9 § första stycket skolstadgan (1971: 235) fr. o. m. läsåret

1971/72 får omfatta specialkurs som avser utbildning för husligt arbete av samma art, som den utbildning vilken för närvarande anordnas vid lanthushållsskola".

Den primärkommunala konsumtionslinjen är sedan gymnasieskolans start föremål för en kontinuerlig läroplansutveckling. År 1974 reviderade SÖ efter enkätundersökningar m. m. samtliga primärkommunala hemtekniska specialkurser varvid dessa fick bl. a. ny timplan. Någon motsvarande revidering av de landstingskommunala specialkurserna inom konsumtionsområdet har emellertid inte kunnat ske. Därvid har hänvisats till bl. a. nyssnämnda bestämmelser av den 30 december 1971.

Riksdagens beslut år 1971 om statsbidrag till konsumtionsutbildning vid landstingskommunal gymnasieskola och lanthushållsskola innebär inte att utbildningen där skall vara statisk och att förändringar av utbildningen inte kan ske. Vid behandlingen av hithörande frågor nämnda år hade utbildningsutskottet bl. a. uppfattningen att statsbidrag skall utgå till konsumtionsutbildning vid dessa skolor och att befintliga lokaler och andra resurser bör utnyttjas effektivt. Enligt utskottets mening bör SÖ och huvudmän kunna både förnya och komplettera skolornas utbildningsutbud. Bestämmelserna av den 30 december 1971 bör därför förtydligas så att det av dessa framgår att landstingskommuns gymnasieskola får omfatta dels specialkurs som till sina huvuddelar motsvarar kurs vid lanthushållsskola under läsåret 1970/71, dels efter beslut av SÖ annan specialkurs inom konsumtionsområdet.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående hemställer utskottet

att riksdagen beträffande bestämmelser för konsumtionsutbildning vid landstingskommunal gymnasieskola samt viss information om utbildningen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført med anledning av motionen 1976/77: 1164.

Stockholm den 15 november 1977

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Hans Jönsson (s), Bengt Wiklund (s), Linnea Hörnlén (fp), Lars Gustafsson (s), Gösta Karlsson (c), Lena Hjelm-Wallén (s), Per-Olof Strindberg (m), Roland Sundgren (s), Christina Rogestam (c), Helge Hagberg (s), Jörgen Ullenhag (fp) och Lennart Bengtsson (c).